

A „Vasárnapi Ujság” hetenként egyszer egy nagy negyedréti iven jelenik meg. postai úton a „Politikai Ujdonságokkal” együtt csupan csak 3ft. pp. Az előfizetési — Előfizetési díj július—decemberig azaz : 6 hónapra Buda-Pesten házhoz küldve vagy díj a „Vasárnapi Ujság” kiadó-hivatalához (egyetem-utca 4. sz.) bérmentve utasítandó.

Kis-szántói Pethe Ferencz.

(1762—1832.)

Ismét egyike azon lelki erővel megáldott régi alakoknak, kik a magyar irodalom és tudományosság rögzös útjait fáradni nem tudó buzgalommal egyengették. Olvassátok végig e néhány sort s ezekből is megláthatjátok, hogy itt is nem üres kegyelet hangjai szólnak belőlünk, hanem valódi érdemek előtt hajlunk meg, azok emlékének áldozunk!

Pethe Ferencz született Szabolcsban Szent-Mihályon 1762-ben, meghalt Erdélyben Szilágy-Somlyón 1832-ben.

Ha valakinek nem szükség a nevéhez praedikatumot és urat ragasztani, ha valaki ellehet az illy czimek nélkül: „mint több magyar- és erdélyországi megyék táblabírája, több tudós társaságok tagja, hercegi s más főúri uradalmak igazgatója, az n. n. melléki ref. superintendens-ia ülnöke, tanár” stb. stb., úgy Pethe Ferencz az, a ki mindezek nélkül bizvást ellehet.

Pedig megvalának neki mindazon czime, mi több, mindnyáját tettelegesen meg- és kiérdemelte. Egyebet is tanulhatunk belőle; vizsályos életre mutatnak azok s bizony vizsályos is volt ez; de ő a vizsályokon sem nem töprekedett, sem nem panaszkodott miattok. Minden helyzetben, minden állásban, hová őt a gondviselés parancsolá, egy főczélt tartott mindig szeme előtt, egynek elérésén iparkodott, s el is érte, sokszor több sikerrel mint hálával, s e czél iránya vala: *hazájának használni.*

Deák korában — akkor még a tanulót deáknak hívták — az ut-

rechti egyetemen, Hollandiában a Bibliát adta ki Károlyi magyar fordításában 11,000 példányban, kézben tartható formában, apró, de tiszta, éles betűkkel és ritka hibátlansággal; kiadta a sz. Dávid zsoltárait is harminczketted rétbén, pompás kiállításban, 3000 példányban. Ez volt egyetemi mulatása és utazásainak (1788—1797-ig) külső eredménye.

A tudományos és tapasztalati kincs, mit magával hozott, megbecsülhetlen s élte végéig kamatozott neki és hazájának. Visszajöttével Bécsben magyar nyelvtant ada ki a németek számára, s ugyanott kezdte meg a mivelt és okszerű gazdaság sürgetését, — mire Angliában feles adatokat gyűjtött, — egy folyóiratban „*Vizsgálódó Magyar Gazda*” czim alatt. Egy önálló rendszeres munkában, mellynek „*Pallérozott Mezei Gazda*” nevet adott, folytatta hasznos működését Keszthelyen, hol a „*Georgicon*” szervezésében munkás főrészt vett. E főmunkájában letett elveket megint egy folyóiratban fejtegette tovább, mellynek „*Nemzeti Gazda*” nevet adott s a mellyet 1814. körül ötödfél évig szerkesztett. Az egész gyűjtemény IX nagynyolczadrétű kötetet tesz. Kiegészítő részei ennek a „*Davy Földművelési kémiaja*” és „*Rowles baromvrosi könyve*” jeles for-

Pethe Ferencz.

ditásai. Mindezekben s más apróbb munkáiban általa terjesztett töméntelen új eszmék közlése, alapos fejtegetésekben s nem az ismeretek nyors behozatalában állott. Nem! Pethe Ferencz minden közleményeiben a legszigorubb ügyelettel volt hazája éghajlatára,

természetére, viszonyaira. Kritika nélkül semmi az ő tollán át nem folyt. Tekintélyekre, ha még annál nagyobb garral s füsttel léptek is fel, keveset adott; minden javaslatot a tapasztalásnak kellett nála nyomtatékosá tenni, minden eszmét az értelemnek és saját belátásának világositni.

Szorosabban tudományos működésének „*Magyar Mathesis*”-ében s „*Természethistoriá*”-jában maradtak nyoma. Amaz ma is használható jó munka, emez sajnosan félbe maradt, kijött első kötete csupán az Emlősöket foglalja magában, festett réztáblákkal díszítve. Munkáiban roppant sok magyar új műszóval gazdagította a nyelvet, s szavai, ha netalán minden kívátnak, jelesen a külső csinnak nem felelnének is meg, de mindig értelmesek, könnyen foghatók és nyelvünk törvényei ellen nem vétlenek. Stíljén folytonosan látszik a saját gondolkodás; eredeti, sokszor erős, többször elmés is, de mindig igazán magyar, kivált a hol a hü fordítás nyüge nem korlátozta. Munkás élte végén Erdélybe vivé sorsa, hol a legelső politikai lapot, az „*Erdélyi Híradót*” teremté, melyet nemcsak maga irt legesleg-nagyobbára, de sokszor maga is szedett és nyomtatott — 1831 közepéig. Kiadott munkái összesen 38 kötetet tesznek.

Büszkeséggel kell megvallanunk, hogy az utrechti Biblia kiadásáért az angol regens herczeg (későbbre IV. György király) 36 aranyos érdempénzzel, Természethistoriájaért a porosz és dán királyok egy-egy arany érdempénzzel tisztelék meg. Itthon fájdalom! csak annyi pártfogással dicsekedhetett, hogy „*Magyar Mathesis*” országgyűlés költségén jelenék meg, de a magyar akadémia akkor nem ért rá, őt bár csak levelező tagjává is megválasztani.

Br.

Hová mindig vágytam

(Gyula, május 28-án 1857.)

Tekintetem szerkesztéjél
Mint az utolsó kalendár,
S nem telik be nézésével. — Petőfi.

Hová mindig vágytam, kívánczolt lelkem,
Sok fáradság után végre megérkeztem.
Igen, itt vagyok már . . . rónáidat látom
Édes testvérbonom, nagy Magyarországom!
Oh rég szeretlek én, s már régen ösmerlek,
Gondolatim feléd gyakran elrepültek.
Lelkem szemeivel láttam szépségedet . . .
S olthatatlan vágygyal csak rajtad merengett.

Gondolatim mostan olly szépek, olly nagyok,
Abrándjaim között olly gyermekes vagyok!
Olly virágos szívem, hogy azt vélem szinte:
Virágít a tavasz mind szívemtől nyerte . . .
A hajnal is mintha pirosabb s szebb lenne,
Mert az én örömem benne van tán, benne . . .
Oh légy üdvözölve szép alföld! végtére,
S te, kedves kis honom egyetlen testvére!

S mintha ösmerne itt minden már engemet:
Olly nyújas mosolygó képpel köszöntenek.
És én e mosolyra mindent elfelejték:
Könyeit a multnak . . . kinjárt a jelennek . . .
Jó öreg apámnak, midőn búcsút mondtam,
Marasztó szavára még nem is hallgattam . . .
Nem láttam könyeit . . . fájdalmát nem értém . . .
S öleléskor majd megrépedt szívem keblén . . .

Édes anyám sirján egy könyvem se folya,
Egy kis virágot se hozhattam el róla . . .
Nem mehettem el még egyszer . . . utójára
Ráborulni pusztá . . . elhagyott sirjára . . .
Milly sok bús emléke a lezajlott multnak,
Hol örömem hervadt virágként széthulltak! . . .
S mind e sok bús emlék tova tűnt, mint álom,
Mert annyi vágy után testvérbonom látom.

Az a furulyaszó a csendes távolban,
Melly estvéneként felém hallszik, olly fájoan . . .
Az a gulya . . . s ménes, a melly tova legel,
Az a csikós, ki ott versenyt fut a széllel —
Azok a vadludak . . . az a golya madár
Hosszu lábaival, melly ott a réten jár . . .
Meg az a reszkető szép fényes délibáb,
Melly a szemnek annyi mindenféle színt ad . . .
Oh ezek előtttem mind olly ösmerősek,
Mintha én már láttam volna régen őket . . .

De mi köny égeti mégis most lelkemet?

A melly fölzavarja csendes örömetem,
Oh e köny szememben talán mindig ott van —
S ott lesz az örökké, ott lesz a síromban . . .
Szép alföld rónája! hol van hü gyermeked?
Kebledben nyugszik, ki téged úgy szeretett?!
Zokog-e a vihar, — melly sirját se leli —
A kihalt lak körül, hol ő élt . . . s szülei? . . .

Szép még ott a virág . . . virul-e a rózsza?

Vagy minden hervadtabb . . . s minden őt gyászolja.
Egy nemzet mult jelen és jövő fájdalma,
Öröm s büszkesége szállt vele a sirba! . . .
De félre most könyek . . . félre hü fájdalom!
Hisz az ő nagy nevét nem fedi sirhalom . . .
Örülj szívem örülj, gyógyuljon sebed már —
Vágyaid egyikét te is elérted már . . .

Legyetek feledve multam keservei . . .

Csalódásaimnak szomorú könyei . . .
Játszi délibábként eltűnt szép álmaim,
Miket tán soha nem érnek el vágyaim . . .
Hadd el ifju szívem — ne kergesd azokat
A napba tekintő fenn lengő sasokat . . .
Légy te itt a völgynek kis, szerény virága . . .
A zengő bokornak rejtett csalóánya . . .

. . . Forró szerelem az, a mit neked adhat

Szép alföld! fia a vadon bérczes honnak,
Fogadd el szerelmét . . . fogadj el fiadnak . . .
Oh én siromiglan hűn szeretni foglak . . .
De téged sem feled, drága szülőföldem
Bujdosó gyermeked, kedves kis Erdélyem . . .
Hol egykor bölcsőmet ringatták szeliden:
Sírom is ott legyen vadon bérczeiden! Murányi Sándor.

R é g i k é p e k.

Irta VAS GEREBEN.

Az enyingi bíró.

Megirtam a „*szent-mihályi bíró*”-t a nemzet napszámosaiban, beakarván bizonyítani, hogy a józan ész nálunk nem ollyan ritkaság, mint a fehér holló, nem is ollyan kivétel, mint az, hogy néha a tengeri csövek között egy-egy piros is találkozik; hanem majd minden faluban van egy paraszt-auctoritás ép értelemmel, rendithetlen becsületességgel és annyi igazságszeretettel, hogy ha a régi görögök történetében olvastuk volna, tudós emberek emlegetnék most példának okáért.

Annyira hasonlitanak egymáshoz ez alakok, hogy midőn „*A nemzet napszámosai*”-t irván, adataim közül a szent-mihályi bírónak jellemrajzát kelle egybeillesztenem, csudás hasonlatot láték azon emberrel, kit én gyermekkorom óta ismerek s kiről egyet-mást írni rég elhatároztam, de kit méltóbban nem becsülhettem meg, midőn egy terjedelmes korrajzban a hozzá leghasonlóbb alakot az ő nevével neveztem el, keresztelvén őt Köntös Mihály uramnak, és ha rajtam állna, megparancsolnám, hogy minden vidéken a legkitünőbb bíró hivataloskodásának ideje alatt ne bírónak nevezzék, hanem *Köntös Mihálynak*, mint az enyingi bíró, kihez annyira hasonlít a szent-mihályi bíró, és még a jó Isten tudja, hogy mennyi.

Évről évre több idegen jön el hozzánk csavarogni, hogy aztán utszélen, kocsmavégen meglátván néhány elsoványodott felföldi tótót, kikből a nyomoruság néz ki egy falat kenyérre, a külföldi kikapja rajzóját, két garasért egy helybe állítja a félig éhenhalót, kit az a nagyszélű kalap majd agyonnyom, lerajzolja, nagy kinnal eltűrvén a pálinkaszagot, aztán mint valami gyógyszer-tári rendelőnyre fölírja, hogy illyen a magyar ember, bolonduljon meg tőle a külföld, melly e vézna nyomoruságot erőteljesnek hiszi.

Persze, ha egy házzal beljebb menne a faluba, látna elevenebb embert, de szerencsétlenségünkre a „*Kormos-kutya*” nem érti a tréfát, s a bugyogónak esküdt ellensége lévén, be nem eresztí a rajzónos urat, és lepingálnak bennünket, mint az egyszeri ember Pharaó népének a vörös tengeri gyászos veszedelmét, egy nagy vörös folt az egész; Pharaót és népét pedig a vörös tenger gyomrában kellene keresni.

Ezért fogtam én e kurta rajzhoz, megírom az enyingi bíró, más meg más irjon le, nehogy ránk fogják, hogy egyetlenegy ép embert nem tudunk előmutatni, nagyobb igazságért pedig, a ki

másként nem hiszi, menjen el Enyingre, kérdezősködjék, hány sort tudna meghazudtolni abból, mit itt összeírtam.

Mig a nyári meleg miatt eltűrhette Köntös Mihály a posztóruhát, egész éven keresztül posztóruhát viselt, széles karimájú kalapot, kordován-csizmát és mogyorófa-pálczát a hóna alatt keresztbe fektetve.

Nem igen volt a kis mezővárosban ember, kinek megengedte volna, hogy vele egy sorban álljon, legkevesebb fél testtel hátraegyengette, s ilyenkor igen alkalmas eszköz volt a hóna alatt keresztül fektetett mogyoró-pálcza, csak azon fordított valamellyest, s az illető már észrevette, hogy az öreg mennyivel akarja ő kegyelmét hátrább.

„Mi neved? ki apád? hol voltál?” szokta egyszerre mondani az öreg, midőn a gyerekek az iskolából hazamentek, s valamelyik elfeledte a süveget idejében levenni.

A gyerekek már ismerték, s a három kérdésre rögtön megfeleltek, s a harmadik az volt, hogy épen az iskolából jönnek, például ekképen:

„Tóth Miskának hínak, nemzeti biró uram, Tóth Pálnak fia vagyok, és most eresztett tanító ur az iskolából.”

Nem is hittem volna Tóth Miska, Tóth Pálnak fia, hogy az iskolából jöttél volna légyen, sohasem látszik meg rajtad az iskola, hol a tanító ur azzal ereszteti el a gyerekeket, hogy az öregeket emberséggel köszöntse; te pedig ezt nem tetted Tóth Pálnak fia Tóth Miska, ki maholnap apád malaczaival egy váluhoz állhatsz, mert lásd, azoknak is hiában mondaná a kanász, hogy ne fussanak az utcán, mert még az embernek is neki szaladnak.”

Hallgatott a gyerek, szörnyű módon bánta a dolgot, és nagyon szeretné, ha a biró ur a hóna alatt levő pálczát kikapná, és hamarjában egyet ráhuzván elresztené; hanem mond ám még valamit:

„Köszöntetem Tóth Miska a te édes apádat, Tóth Pált, faragjon belőled embert, és ne sajnálja téled egyszer-kétszer a tarisznyaszíjat, az sem vásik el egy-két csapásban, te sem fogsz meghalni bele, aztán talán még használ.”

Ezért volt tekintélye Köntös Mihály uramnak, ki nemcsak a fiának, hanem az apának is megmondta az igazat.

„Szerencsés jó napot kívánok, Tóth Pál uramnak, egészségére váljék a déli pecsenye” mondja Köntös Mihály, előbb köszönve, mint a másik nékie, épen most eresztettem haza Tóth Pál uramnak kedves fiacskáját, mondhatom, sok emberséget tud, jól vigyázzon Tóth Pál uram, az a kölyök ma-holnap söprűvel veri meg az anyját, . . . szerencsés jó éjszakát kívánok Tóth Pál uramnak, köszöntetem az ifju urat is.”

Nem is kell mondanom, hogy az apa hazáig könnyen kitalálta, hogy édes fiának köszönheti az emberséget, hanem meg is hámozta a gyereket úgy, hogy ma-holnap még biró uram lábanyomának is süvegelni fog.

Illyen eset után a maga után kullogó esküdtek és kisbiróknak utcahosszat tartotta a leczkét, és ha nem láttam volna, magam is elcsudálkoznám, hogy azok a vén kamaszok így eltűrték a pirongatást.

„Minek is kendeknek biró? zajgott az öreg. Legjobb lesz kidoboltatni, hogy vége az emberségnek, öklelőzzünk, mint a delelőn a szarvasmarha, akkor leszünk ám híresek hat vármegyében.”

Egy ilyen hatbavágás-féle mondat után megnyugodott, hogy mint a lug a szapulóban levő ruhába mindenhol beegye magát, s az illetők szótalanul hallgatták a kéréshetetlen embert.

„Megmondom most értelmesen, mátol fogva meg ne tudjam, hogy valamelyik gyerek az öregeket tiszteletlenül hagyja. Helységünkön keresztül naponként érdemes uri emberek járnak, — mit modanak ilyen embertelenségre? Semmit egyebet, minthogy sült parasztok vagyunk, a birótól kezdve az utolsó kanászig. Hanem halljak én ilyen szót!”

Itt megint elhallgatott, sőt egyenes uton haza-felé indult, és mindjárt meglátandjuk, hogy az öreg mért nem tűri meg maga mellett még az esküdt embereket is, kik itt-ott magát kapván, ezért szót is tettek, azaz: könyörögtek.

(Folytatás következik.)

Nemzetünk műveltsége az Árpádok alatt.

Irta VASS JÓZSEF.

(Folytatás.)

II. A keresztyén vallás sikeres terjedése mellett, segítette a magyar nemzet polgárisodását ősi alkotmányának európai szellem-

ben, de nemzeti irányban s történeti alapon végrehajtott korszerű módosítása. Amott hitbuzgó apostol, itt böles törvényhozó képében tűnt fel István. A keresztyén vallás álladalmának jelentetett ki, s hatalmas egyházi rend alkottatott. István legbátrabb tette azonban a törzsofok hatalmának az új alkotmány általi megszüntetése volt, kiknek helyébe egy némileg hasonló intézmény lépett, tudniillik mintegy hatvan vármegye, mellyeknek élén egy-egy várispán (főispán) állott egyenesen függéssel a királytól. Ezek s a keresztyén egyház által, mellynek valóságos feje szintén ő volt, az új középponti hatalom a régi frigyrendszer romjain szilárdabb erővel s új méltóság fényében emelkedett. Három országrendet alkotott: főpapságot, főnemességet és a köznemességet. A közigazgatás tekintetéből, a volt helytartó-tanácsához hasonló *királyi tanács*, s a királyi jövedelmek igazgatására külön *királyi kamara* szervezetet. A törvényszékek, a perkezeltés körvonalozásával együtt, czélszerűen rendeztettek. A nemzet minden osztályainak szabadsága, jogai s kötelezettségei megállapítottak. A törvénykezés rövid volt és egyszerű; s ámbár István nemzetének írott törvényeket adott, a per azonban előszóval folyt, s úgy adatott ki a birói ítélet is; csak akkor írásban, ha az ügy nagy fontossága kívánta. A büntető törvény a középkor jellegét viselve magán, a külföld fenytő törvényeinél zordonabb nem volt. — Végül István intézményeinek egyik ékköve volt a *honvédelem*. Ennek kettős tényezője a *királyi s nemzeti sereg* volt. Amaz a haza kül- s belbékéjének biztosítására különböző elemekből, meghatározott birtokalapon, szervezetet; emennek közveszély idején alkatrésze volt minden nemes a „közös jogok, közös teher” elv szerint, kötelessége volt a megtámadott hon védelme. A haza határain kívül nem tartozott, hanemha önkéntes ajánlkozásból, s ekkor is királyi szoldon katonáskodni; s e nemesi jog nem egyszer óvta meg szükségtelen külföldi bonyolódástól a hazát. — Ezen, korában páratlan szerkezetű, honvédelmi rendszernek köszönhető a magyar nemzet, egyéb alkotmányos intézményei mellett, több mint nyolczszázados szabadságát, s azt hogy előbb az olly hatalmas nyugoti, utobb pedig a keleti befolyástól el nem nyeletett, és annyi s olly súlyos capások alatt, minők rajta kívül nem sok népre mérettek, el nem enyészett. Mert csak a hon és családi tűzhely lélekemelő szeretetéből származhatik az erkölcsi erő azon hatalma, melly daczolhat a veszélylyel s dicső nyereségnek tartja, ha azt honáról önfeláldozásával elháríthatja. — Szent István ezen, a magyar történetben örökké nevezetes alkotmányrendszerét csak több próbavég után terjeszté országnagyjainak megvitatása alá, s hogy nyolcz századnak vérzivatarait túlélte, állambölcseiségének csilhatlan bizonyítványa.

A XI. században szent István nyomain biztosan folytatott törvényhozás és alkotmánykifejtés is becsületére válik a magyar szellemnek. I. Béla alatt a Péter király óta divatozott rendkívüli terhes adók vagy eltöröltettek, vagy megkönnyítettettek. E királyunk kormányidejében tört át a még sűrű homályon a képviselői rendszer első sugara. Ő tudniillik a nevezetes székesfejvári országgyűlésre a városok és helységek követeit is meghívta, kettőt-kettőt mindenünne az öregebb, értelmesebb lakosok közül. E gyakorlatnak azonban többé sehol semmi nyoma. — Aba király Péternek alkotmányellenes ujitásait eltörölve, az országkormányzatot nemzeti irányba visszaterelte; a kormányhatalmat az idegenek kezeiből kivette s a szerfelett nagy adókat leszállította. — Kálmán királyunk a XI. századbeli magyar értelmiség alkotásainak dicső sarkköve. Az elődei alatt alkotott törvényeket egybeszedette, s a kor szelleméhez idomította; a büntető törvényeket szelidítette, így pl. a halálbüntetést csaknem egészen eltörölte; a boszorkányok vallatását — kimondván, hogy nincsenek, — megtiltotta; a tűzvas és forróvíz-próbávali élhetést szűkebb határok közé szorította. Továbbá a rabszolgaság elleni rendeletei, a gyermekölésre szabott törvény szelidítése, az egyház anyagi hatalmának mérséklése, a zsidóknak adott szabad birtokszerzési engedelem, szinte olly keresztyén, mint korát megelőző felvilágosodásának tanúi. — Még kettő vonja az Árpádok alatti törvényhozás történetéből magára a közfigyelmet: az arany-szabadság levél II. Endre (1222.), s III. Endre alatt az először Rákos mezején tartott országgyűlésnek (1298.) a jobbágyok szabad költözködésére vonatkozó törvénye. Ennek, hogy életbe ne mehessen, a főnemesség útját állotta; az a köznemesség jogkörét, hol a szabadság, nemzetiség, az ősi szokások, s a nép vele született erényei az ország minden sorsa közt menedéket leltek s fenmaradást, pontosan kijelelte. — Azon nemzet, mellynek befolyásos tagjai az

általános nevezettel *középkornak* czimzett időfolyam alatt illy alkotmányt teremt, s olly célirányosan fejti ki, a polgárisodás nemes gyümölcseit birja.

III. A keresztyén vallás és nemzeti alkotmány testvérhatással voltak népünk nevelésére, erkölcsi szelidítésére. Jól látta az első magyar szent király, hogy a keresztyén hitelvek az ősvalláshoz még mindig erősen ragaszkodó magyarjaiban meg nem fogamszanak, hacsak alapos *népnevelés* nem ápolja azokat a gyenge szivekben: erre nézve lelkesen látott a tanodák szervezéséhez. Fárjai iskolák állottak fel, hol a pap az egyházához tartozó kisdedeket a hit- és erkölcsstan elemeiben ingyen oktatta. A székesegyházak és monostorok mellett keletkezett tanodák biztosították a miveltség és erkölcsnemesülés szent ügyét. A korosabbak tovább képeztetése az egyházakban folyt. Törvények rendelék, hogy a nagyobb egyházakban minden vasárnap az üdvige (evangelium), hitleczeke (epistola) s a hitvallás; a kisebbekben pedig a hitvallás és miatyánk magyaráztassék a népnek. — Illy keskeny határok közt mozgott az első magyar keresztyén nép neveltetése, s hogy mégis gazdagon eredményezett, azt erkölcséből látjuk. Ugyanis

IV. Szent István törvényeiből kitűnik, hogy országlása alatt a *népkerölcsök* jó lábon állottak. Véritélet csak ritka esetben mondott. De a halála után bekövetkezett zavarok közt mondhatlanul sok rendetlenség, zabolátlanság kapott lábra az országban; különösen a rablás híhetetlenül elhatalmazott. Szent László rémtörvényei ezt kétségtelenné teszik. Hogy az igazságszolgáltatás is rossz lábon állott, bizonyítja a bírakra szabott büntetések. Később a III. Béla fiai alatt bomladozó országos állapotokkal a miveltség is hanyatlásnak indult. A fejtelenség s nagyok hatalmaskodásai szerfelett nyomták a szegény földmivest a nélkül, hogy ügye a gyengült trónnál védelmet lelhetett volna s így a nagyok féktelensége mellett a nemzet tömegére szegénység nehezedett, mi legkártékonyabb mélteltye a közkerölcsöknek. A nép egyszerűen nemes erkölcsének illetlen megvesztegetése mellett a honnagykői sem voltak kitünőbbek. Vessünk egy bágyadt pillantást történetkönyveink vérfoltos lapjaira s borzalommal szemléljük, az országlatba vegyült ármánynak vérfagylaló hány bűnténye undokítja azokat. Gizela királyné a nyitrai várban a szerencsétlen Vazult szeme világától kegyetlenül megfosztatja, s forró ólmot öntet füleibe. Péter udvarában álnok ájtatosság és zabolátlanság feslettség uralkodik, megvakittatik, tömlöczre vettetik. Aba kegyetlensége negyven főembert vonat nyársra. Álmos herczeg és fia Béla irgalmatlannal megvakittatnak. Az aradi vérnap (1132.), a mikor hatvanfolyoz országgyűlési tag lemészároltatik. IV. István méreg által öletik meg. Gertrud királyné (II. Endre neje) meggyilkoltatik. A pór nép II. Endre alatt agyon veri a dézma- s királyi adószedőket. Kún László szabados életének példája megvesztegetőleg hat a közkerölcsiségre. III. Endre méreg által öletik meg. Három század évsorain keresztül történtek mindezek, s tanui annak, mennyire elfajulhatnak az erkölcsök a harcziás idők vérzivatarjai között.

10. §. Földészet. Nyerstermek. — Polgári rend. Kézmű-ipar.

I. A fejedelmi korszakban szenvedélyesen folytatott harczos kirándulások megszüntével, a nemzet öntermékelésre volt szorítva. Kelete lett tehát mind a földmivelőknek, mind a kézműveseknek: s mind a két rend, melly eleinte jobbára idegenekből állt, a kormánynak sokféle pártolásában részesült. — Hogy a földmivélés hazánkban sebesen terjedett, a gabnatizedek tanusítják, melyekre már István fektetett legtöbb egyházi alapítványait. E téren is halhatatlanok érdemei a benczés szerzet tevékeny tagjainak. Övék nagyrészt azon dicsőség, hogy harczos őseinkkel a termelő gazdaságot jókor megkedveltették. A rend szervezett lényegénél fogva elhivatásuk volt a monostor falai körül fekvő sivatag földet termővé varázsolni, erdőket irtani, fákat beoltani, s a tájat szépíteni. És valóban ők irtották ki cisterci társaikkal együtt a Bakony s Vértes rengetei közt a szép s termő vidékeket. Ezek folytán a külön *gabnafajok szorgalmas termesztése, szőlő- s kertmivélés, úgy a baromtar-tás és méhtenyésztés* jeles gyarapodást vettek a XI-dik században, s a személy- és vagyonbátorság, valamint az igazságnak gyors kiszolgáltatása mellett mindinkább virágzaniok kellett. A baromtar-tásnak minden ágai között első helyet foglalt el a *lőtenyésztés*. I. Endre király a tihanyi apátságnak egy ménest ajándékozott, melly harmincznégy csödrőből, s hozzá való elegendő kanczalovakból állott. — Szőlőhegyeinket a tatárjárás után honunkba települt ola-

szok mivelték leginkább, s Tokaj vidékén kapván lakhelyeket, a vidéket azon szőlőtőkkel ültették be, melyek maiglan is a leghiresebb bort termik; s már azon korban csakhamar olyan lett a hegy-aljai bornak kelete, hogy félszázaddal a tatár dúlás után (1295.) bizonyos pataki szőlők egy egész helységgel cseréltettek fel. — Miveltetett tovább, habár kissé később is, a *len* és *kender* egyéb gazdasági ágakkal együtt, mik ismét különféle mesterségeknek nyújtottak anyagot. — Régi okmányokban földmiveseinken kívül gyakran említettnek még szőlőmivések, kaszások, szekeresek mint várszolgák. — Ezen lényeges vonalokban határozódik hazánkban a földészet és termelés, melly első lépés volt a csendes működés terén a polgárisodás közhasznú célja felé.

II. Mindazon államokban, hol a szorgalmas földész természet-ményeit a polgári rend iparos kezei át nem veszik, s a nyers termékeket feldolgozva nem közhasznosítják, bölcsőjében fetreng, pang a mezei szorgalom. A két munkás osztály egymásra viszonyuló szorgalma dajkálja, éleszti a nemzeti jólétet. E fontos tekintetnél fogva érdekes, természetünk után figyelemmel kísérni *polgári rendünk* kifejlését hazánkban, s hatását a köz-jólétre.

A polgári (*városi*) rend hazánkban jobbára a várak alján, később a várakban, a városokon kívül várfalvakban (hová maga a név is utal), és monostorok körül, hol a személy- és vagyonbátorság aránylag nagyobb volt, letelepült idegenektől vette eredetét. Ezek később a megszállott helyeket egész városokká alakították. Így építettet Szathmár-Némethi (1004.) német gyarmatosok által. Szent István, I. Endre és Álmos herczeg okleveleiben következő kézmű-iparosok említettnek: molnárok, pékek, fazekasok, asztalosok, esztergályosok, kerékgyártók, timárok, irhások, ser- és méhszer-főzők, aranyművesek stb.; a nagyváradai vállalatokban pedig: ruhakészítők, sóhordók, halászok, vadászok, szakácsok, kádárok, tüvegések, kovácsok, gyalogposták, harangozók, kik mindazokban szolgáltak, mik a várnak, várőrségnek és monostorok urainak tartására szükségesek valának, és a melly szolgálatok leginkább s nagyrészt a városiakra néztek úgy hogy nem kételkedhetünk, miszerint azon szolgálat, melly a legujabb időkig *robotolásnak* neveztetett, a városiakról szállott át paraszt gazdáinkra. Nem egyéb volt tehát e városi nép (polgári osztály) a XI-dik században jobbágságnál, melly helyzetéből csak akkor lépett ki, midőn királyaink kegyessége által jobbágyi terheitől lassanként megszabadulván, a vitélő nemes és földmives paraszt közti mérsékelt jogu polgári középhelyzetet elfoglalta, s mostani körébe lépett: mi nagyon különbözik eredeti állásától. — Való ugyan, hogy már Szent István király idejében voltak szabad polgárok, s némelly nevezetesebb városoknak jeles jogokat, kegyelmeket, szabadalmakat ajándékozott. Illyenek voltak Székesfejérvár, a hol lakni szokott; Esztergam, a hol született s megkoronáztatott s Veszprém, a hol őrmest mulatott. Példáját több utódai követték, pl. Salamon, a ki Sopront és Pozsonyt, mint sok hányattatásai közt nyugalmas menhelyeit, jeles kiváltságokkal ajándékozta meg. II. Endre Korponának, Szegednek, Debreczennek és Trecsénynek olyan szabadságot adott, minővel birtak a várnemesek. III. Béla a pécsi székesegyház jobbágyait kegyelte. De mindezen szabadságok a bekövetkezett rendetlenségek között jobbára elenyésztek; mignem II. Gyéza, III. és IV. Béla s más miveltségkedvelő királyaink alatt ismét megújultak, s a negyedik vagyis *polgári rend* teljes kifejtésére sokat tettek. Két század alkotásait majdnem végkép semmivé tette a tatárpusztítás. Nem látott az ember a közpusztulás idején egyebet feldult városoknál, felégetett s vérrel festett falvak- s egyházaknál. De hazánk örlelke IV. Béla királyunkban kegyes jótévőt adott nemzeti miveltségünknek. Mindenütt épített, szervezett ő, s új tenyésztés kezdé eltakarni a romokat. Megnépesült újra századokkal a Szepesség, Nagyszombat, Kassa, Pest s több városaink jeles szabadalmakat nyertek. Ő alatta kezdtek magokat városaink kőfalakkal keríteni, s a hon külön vidékein hatalmasabb sziklavarak emelkedni, hogy legyen menhely, hol magát a polgárisodás veszély idején megvonhassa. — Honi miveltségünk tekintetéből nagy köszönettel tartozik a halás utókor II. Gyéza és IV. Béla királyainknak, kik azon bájvidékekkel diszes, de terméketlen és kopár földet polgárisult és műiparos népekkel ültették be, kik mihelyt itt és Erdélyben letelepedtek, mindjárt városokat építettek, s a vad vidékeket megmivelték és szépítették.

Hasonló érdeme van nemzeti miveltségünkre az erdélyi százságnak is, melly abban áll, hogy ezek igen jókor czeheket alakítván,

a kézimesterségek alapját megvetették. Erdélyben még a homályos előidőkben állítatnak fel czéhek, s oly rendszabályokkal bírtak, melyek még a későbbi időnek is becsületére válnának. A ki eltelve lévén a mai fejlett kor fogalmaival, s kedvencz eszméivel, a sarjadoszó mesterségek ezen elemi iskoláit, a czéheket, már eredetök idején is szükségteleneknek sőt károsaknak vélné, az ilyen felette megcsalatkoznék. Igen jótékony intézetek voltak ezek kezdetben, s a királyok véderejüket jobb célra nem fordíthatták, mint arra, hogy ők a városokat a rablás, a művészeket s kézműveseket az örök jobbágyág ellen hatalmas karral védték. Ugyanazon dolog tehát, mely a kézimesterségek fejlődésének ma útját állja, hajdan legáldottabb hatással volt polgárisodásunkra.

Hathatós befolyást gyakorolt polgári csinosodásunkra a keresztény vallás meghonosulása hazánkban, mely az építkezést is különösen élmozdította. A sok egyház, monostor, apátság, az urak és püspökök lakhelyei, a megyei várak seregenként bekisztek az építészeket, kiket különösen szt. István Görögországból hozatott be, általok Magyarország első századaiban a görög építészeti lön uralkodóvá. A XII. században királyaink, főpapjaink s országnagyaink példája után megkedvelték honfiaiink tehetőségei a kőből rakott házakban való kényelmes lakást. — Így támadtak hazánk minden részeiben városok és faluk, melyek legott az ipar és műszorgalom székhelyeivé váltak. — A németek és görögök példájára megtetszett a magyar katonának a czifra sisak és páncél; a lovának még feje, nyaka, melle, és első lábai is vaslemezekkel voltak befedve. Ezen időtájatt a magyar hadcsapatoknak már tábori zenéjük is volt. Nevezetesen Kiewben (1151.) tábori zenekaruk közfigyelmet s bámulatot gerjesztett. Mindezen s egyéb szokásoknak kielégítésére számtalan czikkek kívántattak, melyek — a magyar katonának a fényes külsillogáshoz való erős hajlama miatt — alkalmasint többfélék és drágábbak is voltak, mint más népeknél azon korban. — Ha a magyar műiparos mindezen szükségleteknek eleget nem tehetett, legalább a kereskedők látták jó hasznukat. — A pompaszerető byzanti s francia udvarokkal való összeköttetés eredménye volt, hogy hazánkban a fényűzést tárgyazó sok új szükséglet megszorodott, melyeket kielégíteni mind a műiparosok mind a kereskedők haszonvágya törekedett. Különösen az ötvösök gyarapodtak vagyonságban, kik már az első apostoli

szent király idejében nem csekély szerepet játszottak. — A tatár dúlás után üdülni kezdett nemzeti gazdasággal a fényűzés is újból lábra kapott; mirenezve keresett czikkek lettek ismét az arany, ezüst, ékkövek, elefántcsont, selyem, bársony, a becses prémek különféle nemei stb., mik okvetlenül számtalan kéznek nyújtottak foglalatosságot. Sarkantyucsinalók, sodronyvonók, aranszál-fonók, szöcsök, késcsinalók, szerkovácsok, kardcsiszárok, timárok, irhások az oklevelekben gyakran emlittetnek; legszámosabban voltak azonban az aranyművesek és posztószövők.

A mondottakat összefoglalva, akárki is könnyen átláthatja, miszerint az Árpádkirályok alatt serdülő magyarhoni *polgári rend* IV. Béláig, polgári csekély állása miatt, nemzeti műveltségünkre terjedelmes befolyással nem lehetett. Egész hatásköre, ezen három szá-

zad folytán, a termelő gazdaszat emelésében, a kézműipar külön nemeinek s a kereskedésnek meghonosításában határozódik. De ezen szűk körében is sikeresen hatott a nemesebb életfoglalkodások megkedveltetésére.

(Folytatás következik.)

Mária-Czel

bucsujáróhely

Stájerországban.

Nem azért közöljük e képet, mert rajta az a háromtornyos templom különös alakjánál fogva meglepő látványt nyújt a szemnek: hanem közöljük azért, mert e templom egyike a legrégebb magyar emlékeknek, miután középső legmagasabb tornyát Nagy Lajos, a másik két tornyát pedig, a templom egyéb részével együtt III. Ferdinánd magyar király építteté; közöljük továbbá, mert az ájtatoskodó magyaroknak már régtől igen látogatott bucsujáróhelye, hol vallási buzgóságuknak több emlékeivel találkozunk és végül, mert e nevezetes bucsujáróhely alapításának ünnepe ezidei szeptember hóban fog megtartatni, melyre bibornok herczeg primás ő eminentiája is elvezetendi magyar

Mária-Czeli bucsujáró-egyház.

híveit, kiknek élén a szent helyre sept. 7-én fog bevonulni. — Érdekes leendő azért ez emlékei és nevezetése által minket annyira érdeklő helynek ezuttal rövid történetét előadni.

Nyolczszáz évvel ezelőtt azon környéken, melyen most Mária-Czel áll, kietlen vadon terült el, alig lakva néhány ügyefogyott pásztortól, kik itt marháikat őrizgették. 1073-ben Marquart herczeg Stájerországban, Karinthia határának közelében Sz. Lambert benczés apátságot alapítá, hozzá csatolván adománykép Avalenz vidékét, mely magában foglalá a mai Mária-Czel környékét is. E szerzet egyik apátja a pápa engedelméből a vidéken öt lelkészt alkalmazott, a kolostortól távol eső helyeken; így jutott a mai bucsu hely környékén lakó pásztorok közé is egy, ki is 1157-ben érkezett meg rendeltetése helyére. Ez az ugynevezett homokdombon deszkákból lakot épített magának, melynek fele kápolnánál szolgált. Ebben fatörzsre egy hársfából metszett Máriaszobrot állított fel, mely a főoltáron ma is szemlélhető. A

szerzetes buzgalma csakhamar nagyszámu híveket vont körébe, kik szavait áhitattal hallgatták és térket hajtottak a szent kép előtt. Lassankint még a legtávolabb helyekről is kezdtek a képhez jámbor hívők bucsut járni; elhatott híre a legtávolabb országokba, s midőn Wratislav morva határgróf és neje betegségükben megjavultak és a 12-ik század végén a szent képnek kőkápolnát építettek, mely ma is a templom közepén áll, a bucsujáró-hely rendkívülien emelkedett tekintélyben. De hírének tetőpontjára azon körülmény emelte, hogy (1364-ben) Nagy Lajos királyunk is tisztelkedett a kegyelemkép előtt, halál adandó a tatárokon vett győzelmeért, s a kis kápolna fölé goth módorban nagyszerű egyházat építtetett, melynek hatalmas tornya — képünkön a középső — ma is fennáll és hirdeti régi fényét, dicsőségét. A templomban van mai nap is egy kápolna, melyben csügg a többek közt Nagy Lajos szent lobogója is, és áll mai nap e királyunk sátoros oltára, körülvéve a magyar kegyelet által hozott áldozatoktól; itt őriztetnek ezek, mint dicső nemzeti emlékek, miért e kápolnát ma is kincstárnak nevezik. Ez időtől oly nagy számban kezdé a bucsujárók e helyet látogatni, miszerint befogadásukra s ellátásukra lassankint falu alakult, mely nemsokára mezővárossá emeltetett.

Midőn az ököljog elhatalmasodásával a közbátorság mindenütt vesztélyezve volt, Nagy Lajos veje Zsigmond magyar király és római császár egy, egyházi zsinatban is megerősített oklevelet bocsátott ki, mely egyházi átokkal fenyegetett mindenkit, kik a Mária-Czelbe bucsujárókat utközben fosztogatnák, vagy bármiképen háborgatnák.

A hívek ájtatos adakozásából nagy kincsek halmozódtak itt össze ez időben, melyek védésére Fridrik császár megengedte, hogy a szerzetesek egy nagyobb és egy kisebb erősséget építsenek. — A kisebbnek is láthatók romjai, a nagyobbat lerontották Mátyás királyunk csapatai 1485-ben azon Fridrikkel viselt háboru alkalmával, mely Bécs elfoglalásával lett bevégezve.

A 16-ik század elején a szerzetesek ez erősséget gyenge fallal pótolták, mely a templomot ma is körülveszi.

Ezután vagy három ízben leégett a hely, nevezetesen 1529-ben a törökök által felgyújtatva.

A habsburgi házból eredt császárok több kedvezményekben részesíték a bucsuhelyet, nevezetesen III. Ferdinánd, egyszersmind magyar király, 1644-ben kezdé építtetni a mai templomot, két szélső új tornyával, mely I. Lipót király alatt lőn befejezve.

Hogy milly buzgalommal látogatták e helyet a magyar hívek, mutatják az ott emelt emlékek is. Nevezetesen 1660-ban Draskovics Miklós a Sz.-Imre-oltárt, 1662-ben Nádasdy Ferencz és neje Eszterházy Julianna a Sz.-István-oltárt, 1685-ben Szelepcsényi primás a Sz.-László-oltárt építteté, hol nyugszanak e főpap tetemei is eltemetve és később Eszterházy Pál nádor, kit I. Lipót király 1787-ben hercegi rangra emelt, a Sz.-Katalin-oltárt emeltette. — Örökre nevezetes marad azon nagyszerű körmenet (processio), melyet e férfiu 1797-ben rendezett, és szintén Eszterházy Miklós, tinini főszentelt püspök, aug. 27-én Mária-Czelbe bevezetett, halál adandók Istennek azon sokáig kért kegyelemért, hogy édes hazánkat a török iga alól fölmentette. E körmenetben a nemességből 220 férfi, 100 nő, mindössze pedig 8765 ájtatoskodó vett részt. — Midőn e bucsujárók a kegyhelyre bevonultak, Nagy Lajos királyunk főnebb említett szent lobogója vitetett előttük.

A mult század vége felé csökkent a bucsujárók száma, midőn II. József császár, a nagyobb bucsujárásokat egész birodalmában eltiltotta, az apátságot eltörölve, és kincsei legnagyobb részét a vallási alaphoz csatolta. De Ferencz császár és király a bucsujárást ismét megengedte, 1802-ben a szerzetet visszaállította, sőt 1811-ben maga is meglátogatván a helyet, több kedvezményekben részesítette. A francia háboruk s egy 1827-ben az egész várost felémészto tűz által okozott veszteségeiből kiépülve, Mária-Czel ma is nevezetes bucsujáró-hely s jólétben folytonosan emelkedik.

Illy szép emlékeket rejt magában reánk nézve e nevezetes hely, melyek közt még megemlítendő a Szelepcsényi György primás által emelt Szent-László-oltár fényes fölújítása, mely czélra bibornok herceg-primás ő emnenciája ezer pengő-forintot szentelt.

Vallási és nemzeti kegyelettel tekinthet a magyar e szent hely felé, hová annyiszor zárandokoltak áhitattal ősei, és hol annyi emléket emeltek vallási buzgalmuknak.

(J. L.)

T Á R H Á Z.

Kakas Márton a színházban.

XLX. Levél. Petronella, harmadik pályamű a gróf Ráday által kitűzött 40 arany jutalomért.

Tiszteltem szerzőt azért a bátorságaért, hogy egy vén leányt hozván a színpadra, annak végtére valahára merészkedett becületes, tisztességes jellemet adni; s nem használta fel a mindennapi emberek azon frivol hajlamát, mely szerint szeretnek minden megaggott hajadonban valami nevetséges, utálatos, csak pörlekedni veszekedni s azután rászédetni, megcsaltni alkalmas egyéniséget szemlélni; s a millyen alakokkal nagy bőségben el is voltak látva színpadaink. Ugy látszik azonban, hogy Kovácsné leléptével ez a genre a humoristicus irodalommal kezd haladatlaná válni, a mi ő nála mulatságos volt, az, utódainál utálatossá válik, a kik nem tudják azt megérteni, hogy mi volt az a természetes naivság, mely azon szerepkört kedvessé tette, s újabb időkben merő krajczáros komédiát csináltak belőle, Lucza kisasszony, Desperata kisasszony, s más egyéb elkésett hajadonok most már csak menjenek férjhez szépen; most következnek a szeretetreméltó agg kisasszonyok, a kik meg most is kedvesek, a kik csak azon török fejeiket, hogy boldogithassák az egymásba szerelmes fiataiságot, hogy mozdithassák elő mások szerencséjét? a kik már negyven éves korukban végrendeletet tesznek, s ígérk, hogy hamarabb meg fognak halni, mint az összekelt párok, kikre vagyonukat hagytak, s ha adnak is néha ürügyet hozzájuk illő érett legényeknek szerelem-vallására, az is csak azért történik, hogy az ifjak számára boldog menyegzőt egyengessenek előre. Szerzőnek az összes negyven éven felüli fiataiság nevében köszönetet szavazok e jó akaratáért, s épen nem értek egyet a Pesti Naplóval, a mely valamit mondott e darabról, nem emlékezem már rá, hogy mit? de azt tudom, hogy nem jót; a nem emlékezés különben csak kölcsönben esik; ő is olyat fog rám a minap, a minőt én nem mondtam. Tehát csak értsük félre egymást, mert különben min civakodnánk ebben a szomorú békeséges világban. Egyébiránt ezért „ne pattozjon gyászmosoly ajkaidon!” (NB. ez nem az én saját phrasisom; egy pályavigijátékból profitéroztam, melyben a főszereplő nő — természetesen egy gróf kisasszony, — az egész darab elejétől végeig egy fiatal embernek, — természetesen primi anni juristának, — szobájában az almáriomban elrejtőzködve szerepel s annak a kuleslyukán keresztül parlamentéroz a többi publikummal.) — Végtére nem hagyhatom szó nélkül a P. Napló azon görbe logikáját, melynek segítségével ilyen okoskodást állit össze: nem volt helytelen dolog a Teleki-jutalom bírálnak azt mondani ki az illető pályaművekről, hogy az irodalom színvonalán nem állnak, mert a jelen vigijátékok sem állnak ott; először is a Teleki-pályaműveknek semmi bajuk a Ráday-pályaművekkel, másodszor az eddig eléadott Teleki-féle pályanyertes művek igen is állnak az irodalom színvonalán, a többiek pedig a Pesti Napló még nem látta, tehát látatlanban ítéletet nem hozhat felőlük, és harmadszor a Ráday-féle vigijátékokról sem mondtak a pályabírók olyan gorombaságot nyilvánosan, hogy azok az irodalom színvonalán sem állnak; ellenkezőleg nagyon sajnáljuk, hogy a Teleki-jutalom elítélésakor követett eljárás csaknem valamennyi tehetséges drámaírónkat elriasztotta a további pályázásoktól. A Ráday-jutalomnál már megéreztük; majd tapasztalni fogjuk ezután is. Szerzők bizonyosan fognak ezentúl is színműve-

ket írni, de nem viszik oda, a hol botot kínálnak a hátukra, bárha aranyból van is az. Még furesább invectiva a Pesti Naplótól az, hogy lám Franciaországban arra a jutalomra, mely a keleti hadjáratot örökítő költeményre volt kitűzve, 150 versenyző közül egy sem találtatott alkalmasnak; tehát a Teleki-jutalom bíráinak igazuk van. Az lett volna a csuda, ha illyen tárgyra akadt volna olyan költő, a kire a muzsák valaha mosolyogtak. A P. Napló szerkesztőségében csak sok derék és tudós férfiu van, de szeretném látni, hogy tudnának-e valami szép hőskölteményt írni külön, vagy együttvéve — „egy eltörött fazékról,” ha mindjárt ezer darab patkó ezüstben, aranyban volna is a jutalom?

Kakas Márton.

Gazdákat érdeklő.

— III. A luczernás-rétek érdekében Kömüves Károly ur által kitűzött pályakérdésre (I. V. U. 31. 33. 34. számait) folytatólag:

VI. Nyiregyházáról Juhász Mihály ur így nyilatkozik: — A luczernát pusztító kosz kiirtására e nyáron három módot használtam, u. m. — 1. A mult évi „Falusi Gazda” III-ik füzetének 140-ik lapján 2-ik szám alatti közleményben olvastam, hogy a bádeni nagyhercegségben Lempp nevű földbirtokos 1855-ik évi augusztusban, (s miért nem előbb?) luczernás földjének egy részét sóval hintette be, s olly sikerrel, hogy a behintett földeken következő évi június 6-ig nyoma sem mutatkozott a kosznak, — magam is ebből okulva, e nyáron luczernásomban több helyen mutakozó koszos darabok közül egyet különösen kiszemeltem s megjegyeztem, azt debreczeni szalonahentes módjára derekasan megaóztam, nem ugyan augusztusban, mint említett bádeni gazda, hanem június végén, a mi egyre mehet, — heted nap mulva ezen műtételemnek jó sikerét remélve, megvizsgáltam a sózott helyet, s esudálkozva néztem, hogy a megsózott részen még jobban diszlett a kosz, mint egyebütt, s mintha e módoni trágyázással annak terjedését előmozdítani akartam volna. Óvasképen közlendő, hogy a fent idézett bádeni embert ne utánozzák. — 2. Több helyen a koszos luczernát élesített kapával földszinig levagdaltam, az így levagdalt szemetet földestől kihánytam, a kosz legalább eddig ottan nem mutatkozik, s új luczernahajtások jönnek elő. — 3. Nehány helyen a koszos luczerna-töveket száraz gazzal s szalmával behintve, azt földig leégettem; — tapasztalatom szerint ez a legjobb mód az aranka kiirtására. — Megjegyzendő, hogy mihelyest a kosz mutatkozik, azon darabot, még az épet is hozzá véve, legalább egy jó lépésre, azonnal szinig le kell kaszálni, s a lekaszáltat eltakarítani s meggyújtani a tövit.

Irodalom és művészet.

△ Heckenast Gusztáv nevezetes új irodalmi vállalatot indítand meg, melynek czime „Hazánk” leendő Szerkesztendi Török János, sok érdemű, ismert publicistánk. Ez időszaki munka minden 6 hétben, öt ives füzetekben, nagy nyolczadrévi ivnyi alakban s így nyolcz füzet egy év alatt, fog megjelenni. Az egész évi folyam előfizetési ára 5 pft. postán vagy könyvtáru sí uton küldve. E vállalat tartalmát rendszerint következő rovatok teendik: magyar krónika; a hazai történelem oklevéltára, tanulmányok a nemzeti művelődés történetéből; magyar régiségek; magyar Pantheon; magyar népelet; népköl-

tészet; Magyarország természetrajzi nevezetességei; a hazai művészet és ipar kincstára; mivelődés és jótékonyági országos intézetek; történeti mon-dák, jellemvonások a nemzeti életből; a jelenkor mozzanatai. A szöveg rajzo-kat és arcképeket is hozand. Az első füzet jövő oct. 1-én fog megjelenni, a többi füzetek pedig pontosan egymásután, úgy hogy a 8-ikat az olvasó 1858-iki aug. 20-án veendi kezéhez s így e folyóirat évnapja mindenkor aug. 20-ára vagyis Sz. István Apostoli királyunk emléknapijára, mint a magyar nemzet legnagyobb évi ünnepére essék. És így a kiadó bizton reméli, hogy e vállalat azon meleg részvétet keltendi fel a nemzet minden rétegeiben, melylyel mindenkor találkozott, midőn olly vállalat alapítása forgott kérdésben, mely a magyar nép génusának és rokon érzelmeinek megfelel.

+ **Magyar Értelpek.** Közlöny a hazai közérdekek, tudomány, művészet s a koresemények köréből. Kiadják és szerkesztik *Mészáros Károly* és *Sárosy Gyula*, (az utóbbi a vállalatotl visszavonult Gyürky Antal helyébe lépett). Első évfolyam I. füzet. Sok apró cikk gyűjteménye. Címén olvasható felada-tának megfel-e, nem vizsgáljuk. Van ebben a világon minden és tartalmának tarkasága teszi legnagyobb érdemét. Mielőtt e vállalat megindult, program-mjukban a szerkesztők igen élesen keltek ki a „néplapok“ ellen, melyeknek szükséges tulajdonsága épen az, hogy legyenek érdekes kisebb cikkeknek oktatva mulattató tárházai. Ámbár okunk volna rá, de nem teszünk összeha-sonlításokat és következtetéseket. Érdekel várjuk az új vállalat további ki-fejlését, s addig is üdvözljük a fiatal — collegát. Remélvén, hogy meg nem haragszik e czímért.

— **Vass Gerebentől** egy érdekes korrajz jelent meg három kötetben, „A nemzet napszámossai“ czim alatt. Ugyanazon munka, mely legközelebb a Pesti Napló hasábjain fejeztetett be. Ára 2 ft. 30 kr.

— A kecskeméti nyomdából ismét egy classicus művet nyertünk, s ez *Szofokless* görög színműró örökbecsű remekműve: „*Oidipusz király*.“ For-dította egyik legjelesb hellenistánk, ki a régi görög irodalom több gyöngyét ültetve már át irodalmunkba, a derék nagykorú tanár, *Szabó Károly*.

+ **Tóth Kálmán**, a „Hölgyfutár“ szerkesztője előfizetést hirdet „*Flóra*“ 50 költeményére; előfizetési ár 1 pft. Az előfizetések szeptember végeig a „Hölgyfutár“ szerkesztőségéhez küldendők be.

+ Megjelent: *Julcsa a század leánya* történelmi elbeszélés, a mindkét nembeli ifjúság számára írta *Remellay Gusztáv*. A szerző tulajdona. Üdvö-zöljük szerzőt meglehetősen paragon hagyott ifjúsági irodalmunk terén, a szülőket pedig figyelmeztetjük, hogy a jelen könyvet megnyugvással adhat-ják gyermekeik kezébe első olvasmányul.

+ Megjelent **István bácsi naptára**, képes kalendárium 1858-ra. Szer-keszté *Majer István*. Ára füzve 30 pkr. — A szövegbe vagy 23 kép van nyomva; dus tartalmából csak a következőket jegyezzük ki: *Mikép kell biz-tosítani tüz ellen?* ezt különösen is ajánljuk minden gazda figyelmébe, vala-mint a következő cikket is: *Tüz- és jégkár elleni biztosítás; Takarékpénztár; Aranykoszorú* (pályakoszoruzott mű); A népnevelők mint selyembogárte-nyésztők; A jó fejsze (képpel); A legjobb kenyérsütés mestersége (több honfi és honleány által 12 arannyal jutalmazott pályairat); Hogyan lehet a szőlőt épen és legtovább eltartani? (pályakoszoruzott irat); *Hunyadi János* (pályá-díjas költemény, képpel); A magyar nép nemzeti ünnepe; Paprikás versek; Népdalok; Adomák; Utmutató: belyegdíj; cselédek bérét és haszonbért mutató tábla; a szarvasmarha üzekedési táblája; Vásárok Erdély- és Magyar-országban.

+ **Protestans képes naptár** 1858-ra. Szerkesztette Dr. *Ballagi Mór* ta-nár, Értesítővel és az 1790-iki 26-iki vallás ügyi törvénnyel mint melléklettel. Ára 30 kr. Tanulmányos tartalmából különösen a következő cikkekre figyel-meztetjük az olvasót: Egy század a keresztény egyház első korszakából; Tisz-teletes Sellyei István uram (történeti beszély); *Melanchton* (képpel); *Budai Essaiás* (képpel); *Kis János* (képpel); *Szeberényi János* (képpel); *Ince Dá-niel* élete; A vasárnap megülése hajdan és most, Protestans térítés; Életsza-bályok; Tanuljunk a mások példáján; Az ifju Tóbiás. Adomák stb.

Közlekedési eszközök.

△ A nagy szárazság miatt a Bégacsatorna hajókázhatlanná lett, vala-mint ez okból a Dráván is megakadt a hajókázás. A Száván kísérlethajózásra indult *Hunyad* gőzös pedig csak Rogliczáig hatolhatott, Zágráb helyett, hová terv szerint fel kellett volna eveznie. Folyóink hajókázhatlanok, rosz utaink járhatlanok és a vasutak még csak most készülnek. Ezt nevezik aztán átme-neti korszaknak.

— A *szolnok-aradi vaspályán* olly erővel folyik a munka, hogy a föld-munkálatok még ez évben fognak befejeztetni s remény van, hogy jövő évben a kész vonalt fog lehetni a közforgalomnak átadni.

M i u j s á g ?

— A *miskolcsi nemz. színház* ünnepélyes megnyitása sept. 3-án menend végbe *Ó cs. k. Apostoli Felsége* e várost szerencsétlőt legmagasb körutja em-lékére. A megnyitási estén *Vörösmarty*, „*Marót bán*“ czimű szomorujátéka, 4-én a „*Czárna*“ és 5-én „*Egy pohár víz*“ czimű francia színművek fognak a pesti orsz. nemzeti színház több kitűnő tagja és Latabár dalszínész-társulata által előadni, a felvonások között Bunkó ujonnan szervezett jeles zenekara fog működni. E három előadás jövedelme a színházépítő társulat tetemes kia-dásainak fedezésére fog fordítottatni. Pestről *Jókainé*, *Munkácsy Flóra*, *Eg-ressy* és *Lendvay* fognak ez ünnepélyes előadásokban részt venni. A megnyi-tási prologot *Jókai* írta s el fogja szavalni *Jókainé*. Az első előadásra első rangú páholy ára 24, másodrangú 20 pft.

— (*Külföldi magyarok.*) *Gorzafalcáról* (Moldvaországban) azon tudó-

sítást vesszük ottani derék s a pesti újságokat is szorgalmasan olvasó magyar rokonainktól, hogy *Funták Kosma* lelkész felszólítására a filiákból és más ma-gyar róm. kath. falukból aug. 18-án zászlók alatt énekeszóval nagy néptömeg gyűlt egybe ausztriai Császár ő Felségének születésnapját megünnepelni, ki is új templomuk felépítését adományozásával segiteni kegyeskedett. A tem-plomba hívó harangozásokat mindenkor mozsárdurrogás s ezt a nép Császár ő Felségét magyar nyelven éltető örömkialtása követte. A sz. mise alatt először volt hallható az új orgona, szintén szóltak a mozsarak is. A misét ma-gyar nyelven *Téged Isten dicsérünk* fejezte be, ezt buzgó ima követte Császár ő Felségéért, felséges családjáért és az egész felséges ausztriai házáért. Mise után nagyszámu szűzek Császár ő Felsége tiszteletére és éljenzése közt a kilépő lelkész előtt virágot hintettek, ezután a régi templom terén magyar és oláh ifjaktól előadott nemzeti táncz következett. Az új, egészen téglából épült templom 18 vajda öl hosszú és 7 vajda öl széles. Felírása következő: *D. O. M. Sub Pont. Maxi. Pio IX-o. adjutorio Imperatoris Austriae Francisco Josepho I-o. Episcopo Antonio de Stefano. Principe Moldaviae Gligorio Gikha, Parocho Patre Kosma Funták aedificante, aedificata in honorem SS. Trinitatis Grozestii Anno 1856-o 1-e Genie Compag. sub Comite Velsperg Caesa. Reg. serbico Banatus Corps Armees Directore et vice Colonello.* Levelezőnk ohajtja, hogy e levelet a bécsi német lapok is átvennők, hogy minél messzebb körbe eljuthasson a moldvai magyar kath. népnek Császár ő Felsége kegyességeért nyilvánított haláljának híre. Megjegyzendő végül, hogy Moldvában a 25 kath. egyház 47,266 lelket számlál.

— Zeneszerzőinket figyelmeztetjük, hogy a *hangászegylet* által kitűzött 10 aranyos pályázat határideje közeledik. A feladat — mint tudva van — *Petőfi „Honfidal”*-ára jó zenét készíteni. A határidő szeptember utolsó napja.

△ *Egressy Gábor* jövő hóban leendő jutalomjátékára *Monti Manfredi* czimű szomorujátékát választá, melyet *Sárosy Gyula* fordított magyarra.

△ (*Oláh színész*) *Dimitriade*, a bukaresti román színház egyik tagja, ki műutazásában Pesten is keresztül ment, aug. 21-én *Szigligeti Csigány* előná-dása alatt a legnagyobb lelkesedésre ragadtatván, e darabot, melyben hazá-jából is igen ismert alakokat szemlélhetett, azon szándokra birták, hogy e da-rabot a bukaresti színház számára átdolgozza. A nemzeti színház tagjai nagy előzékenységet mutattak iránta. Ifj. *Lendvai* barátságos lakomára hívta meg, mellyen a magyar dalokon kívül oláh dalokat is hallott s *Tóth Soma* az oláh nemzeti tánczot is bemutatta neki. A kitűnő megtiszteltetés és magyar ven-dégszeretet könyvekre ragadta a vendég művészt, ki bizonyára jó emléket visz rólunk magával. Így írja és reményli a M. Posta.

△ *Haynald Lajos* erdélyi püspök ő exelja a pesti nemzeti muzeumi sé-tány díszítésére 400 pftot adott.

— A pesti *tyuknemesítő-társulat* mult vasárnap tartott első ülést a köz-temen *Simig Józsefné* asszony elnöklete alatt. Bizottmány neveztetett ki az alapszabályok kidolgozására. A jövő ülés szeptember 6-án fog megtartatni, a midőn az alapszabályok megvitatása s megalapítása lesz napirenden. Kéret-nek az ivtartók, hogy az aláírási ivatek addig beküldjék.

+ A *mezőhegyesi ménésintézetben* egy ló csontváza látható, mely nem azért nevezetes, hogy egykor mákoszürke állat volt, sem nem azért, mert *Fojum-nak* hiták, hanem azért, mert I. Napoleon paripája levén, a hős rajta lovagolt legtöbb csatájában. Osztrák fogságba kerülven, utolsó éveit a mező-hegyesi ménésben tölté, ott is mult ki, s most jutott ismét eszébe valamelyik ujdonságírónak, elpusztult emlékét felkelteni.

Vidéki hír.

Gödöllő (Pest), aug. 24. (*Roppant tűzvész.*) T. szerkesztő ur! Egy idő óta itten időzvé, régen szándékom volt már az előttem igen becses Vasa-rnapi Újságban a gödöllői népszokásokat és társas életet, s a felvirágzásnak indult kis város jelleméről, erkölceiről némi jellemző vonalokat festeni, de szándékomat váratlan szerencsétlenség előzte meg. Ezen siralmas esetet kell most a közönség résztvevő tudomására juttatni. Érzékeny csapás érte e vi-rágzó mezővárost.

Tegnap, aug. 23-án vasárnap volt. Mindenki sietett háláját bemutatni a mennyei atyának, azon áldásokért, melylyel házat és csürét bőven részle-teté kifogyhatatlan kegyelme.

Délután borongós és szeles idő zugá el tomboló tánczát az ünnepi csendben levő lakosok felett, mintegy vészjósló jel, mely a minden este ki-abáló éjjeli örként mintegy rémesen zúgá: „tűzre, vízre vigyázatok! Hogy károkat ne valljatok!”

Ránk borult az est. Fél tizenkettőre éjjel előtt, rémes harangkongás riasztá föl az édes álomban szendergő lakosokat, mely borzasztón érteté meg velők az iszonyu szél által táplált tűzvész, mely egy az istállóban elaludt részeg szolga gyertya égetésétől támadt, s 2—3 óra lefolyása alatt 64 föld-mives és házigazda bokros reményeit és veritékkel szerzett vagyonát tette semmivé! . . .

Toll nem képes leírni azon borzasztó látványt, mint lett egy perc alatt hamuvá, alig pár óra alatt 64 épület, hozzá tartozó kisebb istálló, halomra hordott és sok helyütt már a garmadákban fekvő szemes gabona is! . . .

Mint egy tüztenger borítá el hőmpölygő lánghullámaival a két sorból álló utcá t, mellynek meglehetősen szélessége is csekély volt annak lehető korlátozására, de leginkább lehetleníté annak elfojtását, a száraz szalma-fe-dezetek, és kútbeli hiány, s még inkább az oltó-kezeknek — olly városhoz mint Gödöllő — aránylag csekély száma; a midőn alig 30—40 ember, azok is leg-inkább mesteremberek és hivatalnokok, fejték ki egész ünfeledve az ember-baráti szeretet és a közös veszélybeni részvét legnagyobb tanujelét! Az oltás-nál magam is tettelegesen részt vevén, volt alkalmam látni a földmives osz-

tálynak igen csekély arányban képviseltetését. — Nem czélom a szerencsétlenség után őket a legrosszabb indulatu és felebaráti kötelességeiről megfellegetni embereknek nevezni! de még sem hallgathatnám el ezen megrovásomat; — ha nem tudnám, hogy e részvételeknek ismét egy elővigyázatlan-ság az oka, hogy t. i. majd minden férfi vagy családapa Pestre a vásárra ment, s csupán a gyöngé nőket s tehetlen aggodat és gyermekeket hagyták a véletlen balsorsra. . . El nem hallgathatom főképp a mélt. báró Sina tisztviselői és cselédségének áldozatkésztségét, kik feledve rangjokat és az őket nem érdekelhető veszélyt, a legnagyobb erőfeszítéssel sem ártallák, a közveszélyben jó példával menni előre. . . Valóban szép példája a felebaráti szeretetnek, melynek láttára, a szomorúság e bús éjén is örömkönyük lopóztak szemembe.

A szerencsétlen tűzvésznek emberi áldozata sem hiányzott, nem is említve a sok baromfi, sertés, szarvasmarha megfuladását, a rohanó lángok sebessége miatt idő sem jutván azok megszabadítására, — és a számtalan sebesült egyénket, kiknek csak életök megmentésére jutott idő, — csak azon szerencsétlent hozom fel, ki egy hűség teljesítésében esett áldozatul. — Egy 17—18 éves szép leány, ki értékesebb vagyonok, mint tölt pénzes zacskók elrejtésével volt megbízva néjétől, a pinczébe szaladt, honnét többé a leszakadt égő házpallás miatt vissza nem is jöhetvén, menthetlenül a füstben megfuladt! . . De legnagyobb félelem és borzadás fogta el a köztisztviselőt álló ref. lelkész Erdélyi ur családját, kik épen e szerencsétlen nap reggelén veszíték el határtalanul szeretett egyetlen leány gyermeküket, ki menyasszonyi szűz koszoruját, a kérelhetlen halálával cserélte föl . . közös a fájdalom az egész várossal, mert közös a szeretet és tisztelet is a vigasztalhatlan lelkész-család iránt. Milly borzasztó érzések dühöngtek e szerencsétlen szülők keblét akkor, a midőn legszebben virágzó s már a házaselet küszöbén álló mátká, a halotti terítón szendereg, míg a szomszédban iszonyu tűzvész veri láng nyelvvel a csillagos eget!

Vége el nem hallgathatom még a helybeli róm. kath. lelkész urnak, úgy a tűzvészneli tettleges részvétét, mint a következő reggelen eljárását. Ő nem nézve az előítéletekre és vallásbeli különbségre, egy városi előjáróval szemé-

lyesen felsegélési pénzt gyűjtve járt házról házra, így mutatván be szent. atyai hivatalának legszebb oldalát s félre ismeretlen felebaráti szeretetének és részvevő szívének legfényesebb tanujelét, azt tartván a sz. írás szavai szerint „a ki idejében ad, kétszeresen ad!“ . . .

A helybeli csendőrség is dicsegetre méltólag felelt meg hivatásának, a midőn többen közülök életkockázatával igyekevének azon szerencsétlen leányt és többeket megmenteni az iszonyu halál torkából, de nemes fárado-mok czélt ez egyenél csak félig ért, miután a szabad levegőre hozott leány egy pár percz múlva kiadta hűségében áldozatra szánt szép lelkét! . . .

E sorok írója, mint itten egészen idegen, azon jámbor ohajtással zárja be sorait: vajha azon honfiak és leányok közül, kik átolvasásra érdemesítik ezen szomorú eset rövid leírását, minél többen találkozzanak olly nagylelkűek, kik könyörülő részvétökkel letörölni siessenek egy pár könnyecpet azok szeméből, kiket a pusztító elem most koldusbotra juttatott! . . .

A nemesszövü földesur, báró Sina Simon neve előtt, úgy is meghajol minden nemesebb érzésű honfi; ki a jelenkor szellemében annyi áldozatot hozott a haza oltárára, mint hajdan vérökkel áldozó apáink . . . Most is minden szerencsétlen feléje fordítja könyörgő arcát! Ő cs. k. Apostoli Felsege sept. 5-kén tartandja e városkán legmagasb átmenetét, — most csak szomorú romok között.

Az elégettek közt alig volt néhány ház biztosítva, de hogy is lehettek volna a többiek, midőn gazdáiknak a biztosításról még fogalmok is alig van! A gyermekekkel kell az illy intézeteket tiz parancsolatként megismertetni, s csak így remélhető a következő embernyom boldog felvirágzása, mely illy veszély idejében felényire sem érezné a csapást, mit a sors mért rá.

Adja Isten, hogy minél előbb behegedjen a seb, a részvevők segélye által! . . .

U. i. Épen most hallok, hogy tegnap és ma a környékben közel 5—6 falu lett a lángok martaléka, épen akkor, midőn már a gazdák a téli élelmet betakaríták. Büns és vigyázatlan kezek így vonják el sok száz ember szájából az utolsó falatot is! . . .

Színházi napló.

Péntek, aug. 21. Munkácsy Flóra javára: *Czigány*, népszimű 3 szakaszban. Irta *Szigligeti*. A jutalmazott művész teli házból távozik s egy szép koszorúval találkozott, mely utóbbit egy páholyból — igen elmésen (?) — a 3-ik felvonás épen azon percében dobták a színpadra, midőn a megőrült cigányleány — M. Flóra — azt kérde: „hol az én koszorúm?“ M. Flóra rendesen igen sikerülten adja a cigány leányt. — Az öreg cigányt felejtethet Szentpéterynek ezen derék szerepét, ezuttal *Szigeti* próbálta, Szilágyi helyett. Jó cigány volt, csak hogy trencsénmegyei cigány, ott pedig talán nincsenek is cigányok. A parasztleányt *Füredi* adta Némethy helyett, bebizonyítván azt, hogy népdalainkat csak olly szépen éneklő ő most is, mint rége, midőn ezek által alapítá meg jó hírnevét.

Szombat, aug. 22. *Zsidónő*, opera 5 felv. *Halevy* től. Semmi nevezetes. Igen kerek előadás.

Vasárnap, aug. 23. *Katalin, a rablóceznő*, ballet 5 felv. Szerzette *Campilli*. — Első kísérlet, vásár vasárnapján balletet adni. Nem felelt meg a várakozásnak. A ház csak megtelt szépecskén, de az első felvonás puskaropogásai után halálos unalom szállotta meg a vegyes közönséget, különösen a legfelsőbb rétegekben. Majd lepotyogtak az atyafiak a karzatról, úgy szundikáltak a hosszú és onnan bajosan is látható némajáték alatt, várva, mikor szólal már meg legalább csak egy is oda lenn.

Hétfő, aug. 24. *Brankovics György*, szomorujáték 5 felv. Irta *Obernyik Károly*.

Kedd, aug. 25. *Kunok*, opera 3 felv. Szerző *Császár György*. Régen nem hallottuk ez operát. Most *Ernst-Kaiserné* lépett fel a távollevő Hollósy-L.-né szerepében.

Szerda, aug. 26. *Julius Caesar*, 5 felv. Shakespeare től, *Vörösmarty* fordítása szerint. Nagy szellem, örök időkre szóló költészet — üres színház!

Csütörtök, aug. 27. Szerdahelyi Miklós javára: *Guzman Johanna*, operaballet 5 felv., zenéjét szerzette *Verdi*.

Szerkesztői mondanivaló.

1383. **Vasárnapon.** *Zsigmond csatája*. Tikkasztó száraz próza, rossz rimekbe foglalva, ritkítja párját. Élénken felkelti az olvasóban egy jó görög dinnye utáni epedést. A mi azonban nem czélja a költészetnek.

1384. **P. P.** költeménye a fentebbihez hasonlít.

1385. **Bortavi Pálnak.** Újabb cikke feleslegessé vált. Eddig is bővebben szoltunk a tárgyról s ezután is szándékozunk még tüzetesebben szólni hozzá.

1386. **Sz. Fehérvár.** Nem áll a következtetés, hogy ha eddig nem jutott tér a cikkeknek, ezután is alig fog akadni. Reményünk van, hogy mindig több térrel rendelkezünk. Nem üres biztatás ez, de helyzetünket méltányolni fogná ön, ha látná, hogy csupán természetudományba vágó, közlésre szánt cikkeink száma majdnem meghaladja a százat s ezzel arányban állanak egyéb értekező, elbeszélő, népmeséi, történeti, helyismertető, életirásai stb. cikkeink, a verseket nem is említve, mert azokban uszunk.

1387. **Győr. T. szerkesztő ur!** A csikós. Így kezdődik két népdal. Felelet: Pest. T. népdalár ur. Nem kell csikós. — A népdal végső két sora pedig, melyben a csikós összeszidja babáját, így hangzik:

„Verje meg, mert megérdemli, — 'Z igazságos teremő!“

Kérdjük: 'Z igazságos ez?

1388. **A csárdák fia.** Már használhatóbb, s figyelmet érdemel. Csupán tárgyánál fogva nem tartjuk egészen lapunkba valóknak.

1389. **K. Sáróra T. M.** — A cikkek közléséről épen nem mondtunk le. Miért a „szócsin“ miatt? Nem értjük. — Az adomát használni fogjuk.

1390. **Fütyenes Jancsi.** Jancsi szereti Erzsit. Ez is szereti Jancsit. De Erzsí atyja Bíró Istvánnak szánta leányát. Meg is tartják a lakodalmat, tolong a násznép. Fütyenes Jancsi, a juhászbojtár, számárháton, szikrázó vad szemekkel utánok.

„Egyszersmind a kocsi, melyen a násznép ült,

Eleibe állván meg is állította — — —

S kirántván egy kézzel löcsét a szekérnek:

Azzal Bíró Istvánt fejbe kopintotta.“

Ezután Jancsi fölvette Erzsikét a számára s elballagott vele a keeskeméti pusztára. Utól nem érte senki. Most is ott élnek teljes boldogságban, egymás karjában! — *Már mitéle compositio ez?* Az előadásról nem is szólnunk. Kifutynék Fütyenes Jancsit.

1391. **Beczkó.** Borzasztó vörös tinta és kellemetlenül csifra aczéltoll-vonások.

1392. **Vörösvár H. L.** Fogadja köszönetünket. Utasítása szerint járandunk el.

1393. **Korponára L. G.** Nem kérjük a cikkek további folytatását. Másokra kell bízunk, a magyarok és történetét Mózes könyveiből kiolvasni, Ádámot magyar embernek tartani, a magyarokat a macedókkal, parthusokkal, perzsákkal, arabokkal stb. összezevarni. Nekünk meg kell elégednünk azzal, a mit a historiai kutatás eddig mint bizonyost mutatott be. Bocsánatot kérünk, de nagyobb figyelembe ajánljuk Vass Józsefnek lapunkban épen most folyó történeti pályaművét. És ne ábrándozzunk.

1394. **Ránostai urnak.** Visegrád, Zólyom, Dévény rajzai már megjelentek lapunkban.

1395. **Egerbe B. P.** Bizonyosan tudjuk, hogy Sárosy Gyula „Album“ sajtó alatt van.

1396. **Dévára B. K.** A kérdéses szám annak idejében elküldetett; igen sajnáljuk, hogy most ujjal nem pótolhatjuk, miután teljesen elfogyott. (Kiadóhivatal.)

1397. **Az elhunyt írók hamvaihoz.** Ne háborgassuk őket csendes álmaikban illy rémitő jajgatással, melyektől még az élő is felhólt a lesz.

1398. **Esztergomba G.-ás.** Nem kell mindent olly betűszerinti értelemben venni. Ama szavakban némi gúny is van.

1399. **Izabella.** Nem vehetjük el. Jó lesz a „Szép juhász“nak, a kinek sorsa szintén igen kétséges, a mint szigorubb szembeállítás után tapasztaltuk.

1400. **B. Hunyadra Z. Sz. P.** Elvünk, ok nélkül nem ezivódni, tessék az illető laphoz magához fordulni.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. napár	Gör. - orosz napár	☉ Nap-		Izraelit. napár	☾ Hold-		
			kelet	nyug.		kelet	nyug.	
Augusztus — September			Aug. (ó)		R. Elul			
30 Vasar.	D 13 Óran.	D 12 R.	18 F 12 Flor.	5 18	6 43	10	4 40	* *
31 Hétfő	Rajmund hv.	Paulin	19 Endre	5 19	6 41	11	5 20	0 9
1 Kedd	Egyed apát	Ágoston	20	5 20	6 39	12	5 48	1 20
2 Szerda	Efrain. Istv.	Absolon	21 Thaddé ap.	5 21	6 37	13	6 14	2 40
3 Csütört	Mansvet p.	Mansvet	22 Agathonik	5 22	6 35	14	6 32	4 0
4 Péntek	Rozália sz.	Mózes	23 Lupus v.	5 23	6 33	15	6 50	5 20
5 Szomb.	Viktorin p.	Herkules	24 Eutichius	5 25	6 31	16 Sab.	7 5	6 40
Holdnegyed : ☾ Holdtölte 4-kén 6 óra 24 perczkor reggel.								

Holdnegyed: ☾ Holdtölte 4-kén 6 óra 24 perczkor reggel.

TARTALOM.

Kis-szántói Pethe Ferencz (arczkép). Br. — Hová mindig vágytam . . . Murányi Sándor. — Régi képek. Vas Gereben. — Nemzetünk műveltsége az Árpádok alatt (folyt.) Vass József. — Mária-Czel, bucsujárhely Stajersországnak (képpel). — **Tárház:** Kakas Márton a színházban. Gazdákat érdeklő: A luczernás-rétek érdekében III. Irodalom és művészet. Közlekedési eszközök. Mi újság? Vidéki hír. Színházi napló. Szerkesztői mondanivaló. Hetinaptár.